

Regeringskansliet
(Arbetsmarknadsdepartementet)
103 33 Stockholm

Remiss: Tillämpningsdirektivet till utstationeringsdirektivet- Del II (SOU 2015:38)

Juridiska fakultetsnämnden tillstyrker förslaget om skyldighet för en facklig organisation att anmäla kontaktperson till Arbetsmiljöverket. Fakultetsnämnden tillstyrker även förslaget om skyldighet för Arbetsmiljöverket att tillhandahålla information om anmälda kontaktpersoner samt förslaget om förtydligande av reglerna om skyldighet för arbetstagarorganisationerna att lämna in kollektivavtal. Vidare tillstyrks förslaget om att skapa förutsättningar för medling genom att tillsätta en arbetsgrupp för att nå en överenskommelse mellan arbetsmarknadens parter om utstationerade arbetstagare. Fakultetsnämnden avstyrker förslaget om ett subsidiärt ansvar för underentreprenörs löneskuld. För att uppfylla kraven i EU-direktivet bör istället en skadeståndssanktionerad skyldighet att kontrollera samtliga led i en entreprenörskedja införas. Den som utfört kontrollen på ett rimligt sätt bör inte göras ansvarig för underentreprenörs försummelse att betala lön.

Allmänt

Enligt fakultetsnämnden är det viktigt att slå vakt om ett väl fungerande kollektivt förhandlingssystem. Liksom i flera länder i Västeuropa (exempelvis Frankrike och Spanien) lades grunden till det kollektiva förhandlingssystemet vid 1930-talets mitt i ett läge som präglades av starka deflatoriska tendenser. Kollektivavtalet har visat sig ha särskild betydelse i fråga om att utjämna konjunktursvängningar samt i fråga om att motverka deflation. Ett kollektivavtalssystem som täcker en stor del av arbetsmarknaden motverkar faktorer som skapar en press nedåt på lönerna. Lagregler om minimilön är enligt erfarenheter från andra länder inte effektiva eftersom minimilönerna måste sättas så lågt att de normalt inte kan styra lönesättningen i delar av ekonomin som fungerar väl. Kollektivavtalslöner kan anpassas till branschförhållanden och till förhållandena i ett enskilt företag genom s.k. artikulerade förhandlingar som resulterar i branschavtal och lokala kollektivavtal.

Juridiska fakultetsnämnden

Det är angeläget att det nationella kollektivavtalssystemet är effektivt och inte läcker genom att lönesättningen i vissa företag blir oreglerad eller underkastad en ineffektiv reglering. Risken finns att rörligheten över nationsgränserna i fråga om företag och personal medför att den nationella regleringen blir mindre verksam, och särskilda åtgärder måste säkerställa villkoren för s.k. utstationerade arbetstagare som är verksamma i landet. Det övergripande ändamålet är att upprätthålla lönenivån i landet samt förebygga att enskilda arbetstagare utnyttjas. Detta är också syftet med utstationerings- och tillämpningsdirektivet.

Föreslagna regler om kontaktperson m.m.

Fakultetsnämnden tillstyrker de föreslagna reglerna om kontaktperson som skall anmälas till Arbetsmiljöverket. Syftet är att kontaktpersonen skall kunna ge information om nationella villkor för utstationerade arbetstagare som kan medföra stridsåtgärder från inhemska fackföreningar mot den utstationerade verksamheten. Uppdraget som kontaktperson är till ömsesidig nytta och viktigt för arbetsfreden.

I betänkande framhålls att få kollektivavtal lämnats in till Arbetsmiljöverket, och att informationen om gällande kollektivavtal borde förbättras. I sammanhanget kan påpekas att i en del andra länder finns det lagregler som ålägger parterna att deponera kollektivavtal hos en myndighet för att avtalen skall bli rättsligt giltiga. Ett sådant system medför en risk att parterna väljer att träffa överenskommelser utanför det rättsliga systemet om parterna av olika skäl vill hålla innehållet hemligt. Sannolikt finns det i många fall en önskan även hos de lokala parterna att begränsa spridningen av innehållet i lokala uppgörelser. Det är därför knappast förvånande att så få kollektivavtal insänts till Arbetsmiljöverket enligt nu gällande ordning. Det kan finnas inslag i kollektivavtalen som närmast är en form av affärshemlighet där parterna eftersträvar begränsad spridning. Det viktiga är att information sprids om kollektivavtalets "hårda kärna" och detta blir den centrala uppgiften för kontaktpersonen.

Entreprenörsansvaret

Enligt fakultetsnämnden finns en otydlighet vad gäller den rättsliga karaktären av det föreslagna ansvaret för underentreprenörers löneskuld. Förslaget innebär att de inblandades rättsliga åtaganden i centrum och entreprenörens ansvar synes ha karaktär av en legal borgen med subsidiärt ansvar för underentreprenörens betalningsskyldighet. Den underentreprenör som är arbetsgivare måste först sökas för betalning, och efter att betalningsskyldighet fastställs kan övriga i entreprenörskedjan sökas. Det är exempelvis oklart vilka invändningar som entreprenören kan rikta mot de utstationerade arbetstagarnas lönekrav. Invändning att det är fråga om en skenöverenskommelse måste rimligen godtas. Detsamma gäller sannolikt om underentreprenören inte gjort befogade invändningar mot lönekravet.

De föreslagna reglerna har förebild i den rättsliga regleringen i Norge och Tyskland. En viktig skillnad i förhållande till regelsystemet i dessa båda länder är att entreprenörsansvaret där är generellt, d.v.s. ansvaret gäller såväl inhemska som utstationerade arbetstagare. Vidare gäller i regler om allmängiltigförklaring av

kollektivavtal på arbetsmarknaden i dessa länder. Erfarenheterna från Norge som redovisas i betänkandet är att ansvarsreglerna främst har en förebyggande effekt med få fall där ansvar i realiteten utkrävs av entreprenören. Man får intrycket att systemet i Norge och Tyskland har en förebyggande effekt och inte skapar ett fungerande skydd för arbetstagarna.

Ett alternativ till den form av entreprenörsansvar som föreslås i betänkandet är ett entreprenörsansvar på skadeståndsrättslig grund där ansvaret utgår ifrån entreprenörens agerande i samband med anlitan av underentreprenörer. Tillämpningsdirektivet medger att entreprenörsansvaret görs beroende av i vilken utsträckning entreprenören vidtagit rimliga kontrollåtgärder. Lösningen innebär en form av ansvarsgenombrott i det fall en entreprenör medvetet väljer att anlita en underkapitaliserad eller på annan grund olämplig underentreprenör. Till skillnad från utredningens förslag innebär denna lösning inte ett ”strikt” ansvar för entreprenören. Entreprenören går fri från ansvar om hon kan visa att hon vidtagit ”rimliga kontrollåtgärder”. En sådan lösning skulle sannolikt också ha en förebyggande effekt och motverka oseriösa underentreprenörer. Lösningen uppfyller också de krav som uppställs i EU-direktivet.

Fakultetsnämnden anser att en skadeståndsrättslig inriktad lösning där entreprenörens beteende i fråga om kontrollåtgärder och val av underentreprenörer blir avgörande för ansvaret är att föredra för att stärka skyddet för utstationerade arbetstagare. Ett långtgående ansvar av det slag som genomförts i Norge och Tyskland förutsätter att samma regler gäller för hela arbetsmarknaden, såväl inhemska som utstationerade arbetstagare. En mindre ingripande reglering är också att föredra med tanke på att arbetsmarknadens parter bör ges tillfälle att träffa avtal om utstationerade arbetstagares ställning. En semidispositiv reglering av entreprenörsansvaret av det slag som föreslås i 7 b § bör därför inte införas.